

Gledališčine igre za mladost.

Učenca gresta na tuje.

Vesela igra za otroke v dveh dejanjih.

(Priobčila M. Stegnar.)

O s o b e :

Francè, } učenca.
Lenart, }
Ogljar.
Učitelj.

PERVO DEJANJE.

PERVI PRIZOR.

(Igra se verši v sobi. Francè sedi sam za mizo pri odpertej knjigi.)

Francè. (Zapre knjigo ter vstane izza mize.) Kako prelep potopis, ki ga sem bral v tej knjižici! Prav za prav bi moral izdelati računsko nalogo; pa kaj naloga? rajše prebiram o Afriki in Ameriki. Oj kako rad bi videl široko morje in parobrode, ki plavajo tja v tuje dežele! Da bi vendar že skorej dorastel in mogel iti po daljnem svetu! Treba bi mi ne bilo učiti se računice, pisanja, risanja, slovnice in poleg tega še celó nemškega jezika, ki ga tako težko lomim. Moj prijatelj Lenart mi je nedavno iz šole domóv gredé zaupal, da misli pobegniti na tuje, in to zategadelj, ker ga ni dneva, da ne bi bil kaznovan v šoli.

DRUGI PRIZOR.

Lenart (pride skozi duri). Dober dan Francè! Ali si sam?

Francè. Kakor vidiš sam sem. Moji starši so ravno iz doma. S čim ti morem postreči?

Lenart. Z ničemur, ljubi moj! Prišel sem le, da se ti potožim, kako nesrečen sem vendar jaz. Učitelj mora posebno piko imeti name. Le pomisli, včera sem bil kaznovan, predvčerajšnjem tudi in danes sem bil zopet zapert. In kaj bode jutri? gotovo me čaka zopet kaka nova kazen! Tega že ni kraja niti konca.

Francè. To je pač žalostno, dasiravno si vsega tega največ le sam kriv.

Lenart. Veš kaj naredim? — Jaz pobegnem.

Francè (radovedno). I kam pa? Gotovo k strijcu v Rovte.

Lenart. O ne! dalje bodem šel po velikej cesti naravnost v Planino.

Francè. Kaj, v Planino?!

Lenart. Dà, dà, v Planino in potem dalje proti Terstu.

Francè (čudé se). Proti Terstu, kjer se vidijo velike ladije na morji?

Lenart. Takó je! Veš kaj, ljubi Francè? — Pojdi z mano; idiva skupaj po daljnem svetu! Ali tiho; ne izpregovori niti besedice nikomur o najinej nameri. Pobegniti hočeva skupaj.

Francè. Ne umejem te. Povej vendar bolj razločno kam?

Lenart. I nù, jaz mislim v Ameriko, kjer ferfrajo krasni metuljčki in se najde toliko prelepih morskih školjk.

Francè. Kjer v velikih družbah po drevji plezajo pisane papige in smešne opice. Dà, dà, tudi mene mika tjà; ali iz vsega tega ne bode nič, dragi moj Lenart. Le pomisli, da morava še v šolo, in da v štirinajstih dneh bode javno šolsko izpraševanje.

Lenart. Ravno zato pa tudi pobegneva v Ameriko. Potem se nama ne bode treba učiti in pripravljati za skušnjo. Tudi delati nama ne bode treba, ker v Ameriki delajo le sužnji. Videl boš, da kmalu postaneva bogatina, pa si kupiva konja za ježo.

Francè. Ljubi moj Lenart! Pač me vse to navdaja z veseljem. Oj Amerika, Amerika! — Ali pomisli, Amerika je daleč daleč čez morje!

Lenart. Nikar se ne boj! vsaj ne pojdeva péš. V Terstu se prikupíva mornarjem in vzeli nas bodo na ladijo. Mornarji so dobri ljudjé in malo prostorčka nam bodo že dali, da se odpeljeva po morji.

Francè. In videla bova morske some, velike morske ribe in korale. — Ali stoj, preljubi moj; kje pa dobiva novcev za potovanje?

Lenart. Koliko imaš ti v svojej škrinjici?

Francè. Dva srebernjaka. Enega mi je dal moj kerstni kum, družega sem dobil pri sv. birmi.

Lenart. In jaz imam osem dvajsetíc, ki se svetijo kakor solnce. S temi novci prideva lahko daleč. V Ameriki pa novcev tako ne potrebujeva, ker tam bodeva zastonj jedla sladke mandeljne, suho grozdje, dateljne in smokve. Vse to sadje raste tam ob cestah in na germovjih.

Francè. O kako mi sercé bije! Že v duhu vidim široko morje, lepe in visoke palme, različne živali, žlahtno kamenje in vsakoverstne školjke, katerih si bodem polno škrinjico nabral. — Poslušaj me tedaj, Lenart! (Pritisne ga k sebi, pogleda okolu sebe, ako ga nihče ne vidi, potem mu tiho na uho pošeptà) pripravljen sem s taboj pobegniti v daljno Ameriko.

Lenart. Dobro tedaj! Ali kmalu morava oditi. Veš kaj? Še denes! — Koj!

Francè. Mislim, da se ravno tako ne mudí.

Lenart. Glej, vreme je denes kakor nalašč za potovanje. Planina ni daleč od tukaj, kakor sem to videl na zemljevidu. Zvečer sva že lahko v Planini in jutri se podava dalje proti Terstu.

Francè. Kako vesel sem, da se bodo moje želje izpolnile. O da bi vendar že bil v Terstu; tam, kjer plavajo vojne ladije po širokem jadranskem morji. — Kaj ne, Lenart? po poti se bova pa pogovarjala o zlatih kêpah, smešnih opicah, fazanih in o lami, kakoršno je imel Robinson v svojej kôci —

Lenart. In o raznih družih rečéh, kar nam bode ravno prišlo na misel.

— Ali pazi, to te prosim, da se ne izdaš ter tiho smukneva iz doma. — Zdaj te pa moram malo zapustiti, kmalu pridem nazaj. Med tém pa pripravi svoj zveženj in palico, da se nama ne bode treba obotavljati.

Francè. Kaj pa čem vzeti saboj?

Lenart. Vzemi eno čisto srajco in dvojè nogavic. — Podvizaj se! za četert ure sem zopet tukaj. Z Bogom! (podá mu roko.)

(Pri vratih se zopet nazaj oberne rekoč): Ne pozabi shranjenih novcev vzeti saboj. (Odide.)

TRETJI PRIZOR.

Francè (sam). Juhé, to bode veselje! Potoval bodem v daljni svet, česar sem si že davno želel. — Ali moji dobri starši? Kaj porekó neki, kedar me bodo pogrešili? — Videl bom Terst, vozil se bom po morji; morda tudi vihar nastane, ki bode ladijo metal sim ter tja po morji. — Po noči bo svetíla luna na nebu; kak prijeten pogled po morji! — Dà, dà, jaz grem. Tukaj je srajca in nogavice (vzame je iz omare). Povezati je moram v zveženj! (Spravlja oboje v razgernjeno ruto.) O kako čudno mi je pri serci! Da bi nas le nihče ne zapazil! — To knjižico vzamem tudi saboj. — Glejte, kmalu bi bil novce pozabil, in ti so vendar glavna stvar. (Gre po svojo puščico, vsuje denar na mizo in ga prešteje.) Takó, vse je prav; zdaj pa le v zveženj! (Zavije puščico v zveženj.) Kak zemljevid bi nama bil tudi potreben. Vzeti ga moram, da bova gledala, kje leží Amerika, da ne zaídeva na poti. (Poišče zemljevid in ga spravi v zveženj.) — Škornje so tudi poddelane; ravno prav, da mi ne bode treba tako kmalu za-nje skerbeti. Juhé, to bode veselje! Živijo Amerika! (Skače sim ter tja po sobi.)

ČETERTI PRIZOR.

(Lenart nastopi z umazano srajco, klobuk ima na glavi sè širokimi okraji, zveženj na herbtu in dve veliki palici v roki.)

Lenart. Tukaj-le sem! Živa duša me ni videla. Prinesel sem tudi tebi popotno palico. Ali si že napravljen?

Francè. Vse je v redu!

Lenart. Pojdi še v kuhinjo in vzemi nekoliko koruna; pekla ga bova na poti. (Francè odide.)

Lenart (póloži zveženj na mizo in ga popravlja). Takó! bolj terdó ga je treba povezati, da mi kaj vèn ne izpade. Nù zdaj je vse dobro. — To bode jutri gledal učitelj debelo, ko me ne bode v šolo. Starši me bodo pač iskali, pa — ne morem pomagati, jaz bodem že daleč iz doma. Kruha imam, hvala Bogú, in tudi osem dvajsetíc je dobro shranjenih v zvežnji.

Francè (prinese polno skledo koruna). Tukaj je korun. (Spravljata ga v zvežnje.)

Lenart. Skoči še po malo solí, da si bova korun solila.

Francè. Kmalu bode tukaj. (Odide v kuhinjo.)

Lenart. Dobra bi bila tudi kaka klobasa. Pa vsaj jo lahko v Planini kupiva. Nekaj sira imam tudi v zvežnji, ta se nama bode prav dobro prilegal.

Francè (pride iz kuhinje). Tukaj je sol. (Spravlja jo v zveženj.)

Lenart. Zdaj pa le urno! (pomaga Francetu zveženj čez rami zadeti). Ná, tukaj imaš palico!

Francè (napravljen). Oj Lenart! to je meni nekako težko pri serci.

Lenart (sune ga). Ti si mevža a ne korenjak! Zdaj ko je treba odriniti, začel si se pomišljovati. Aló, aló! na noge! Palico v roke in zveženj čez ramo. Hitiva, da prideva poprej v Ameriko.

Francè (postane bolj pogumen). Naj pa bo! (Vdari Lenartu v roko.) Aló, prosta sva!

Lenart. In šola je na kôlu. Kazni ne bojim se več in tudi nalog ne bode mi več treba pisati. Tega sem si že davno želel. — Nù, zdaj pa le pojdiva, da naju kedó ne zapazi. Starši ne vedó še nič o najinem pobégu. Iz Amerike še le jim bova pisala. To bodo gledali debelo.

Francè. Veš kaj? gospodu učitelju pa pošljeva belo papigo.

Lenart. Jaz mu pošljem rajše opico, katero naj vprihodnje mesto mene kaznuje.

Francè. Kaj ne, jutri pa bova že v Terstu?

Lenart. Ako Bog da, vozila se bova že po morji. (Poje):

Z Bogom knjige, šola, vse!
Proste imam zdaj roké;
Kmalu nese lad'ja me
Čez valove in morjé!

Francè (poje):

Kmalu svet se nov odprè
Pač veselo bo sercè,
Ko bo gledalo okó
Novi svet Ameriko.

(Primeta se pod pasho in pojeta skupaj):

A — b — c — d — e — f — g
Brate zdaj pa na morjé!
A — b — c — d — e — f — k
Živijo Amerika!
(prav tiho)
Amerika! Amerika!

(Odideta naglo skozi vrata. — Zagrinjalo pade.)

DRUGO DEJANJE.

PERVI PRIZOR.

(Gozd. — Na levo oglarnica. Na vsakej strani kak štor ali kamen. Na desno velik hrast.)

Ogljar (pride na levo iz gozda). Bodi Bog zahvaljen, zopet je eno delo pri kraji! Res je, da sem se trudil in potil, pa delal sem vendar z veselim srcem. — Akoravno sem ločen od posvetnega hrupa in prebivam v samoti zelenega gozda, vendar sem popolnoma srečen in uživam dokaj veselja. Ogljar sem, pošteno se živim in to mi je dosti. (Poje):

Ves teden se trudim, Če nimam le preveč, Če kdo zaničuje
Si žulim roké; Na rami nadlog, Ogljarski moj stan,
V nedeljo hladim si, Vertim se in vriskam, Ta nima al serca
Glavico, sercé, Če rayno sem vbog, Al nima možgan.

(Gré v svojo kôčo in zaprè duri za saboj.)

DRUGI PRIZOR.

(Francè pride ves truden in zdelan ter se vsede na štor na levej strani. Kmalu za njim pride tudi Lenart prav nemarno napravljen; mesto klobuka ima umazano in raztergano kapo na glavi. Vsede se na štor na desnej strani.)

Francè. To je pač veselo in prijetno potovanje! Do Tersta imava še celih dvajset milj. O ko bi pač mogel biti domá pri svojih dobrih starših!

Lenart. Tudi jaz bi nič ne rekel. Na nogah imam že kurja očesa in vse polno mehurjev. Sinoči mi je nekedó ukradel še celó moj klobuk in mi podložil to umazano in raztergano kapo.

Francè. Tudi moji novci so zginili po noči kakor kafra iz zvežnja.

Lenart. Oj kako me kolje po trebuhu! Gladen sem, da se Bogu usmili.

Francè. Tudi meni se že po čevah pajčevine delajo.

Lenart. Poterkaj tukaj na vrata, notri prebiva ogljar.

Francè. Ta nama nič ne pomaga.

Lenart. Tvoj zemljevid mu bova prodala.

Francè. Čimu mu neki bo? Še zastonj ga znabiti ne vzame. — Dà, dà, Lenart; ti si najine nesreče kriv.

Lenart. Molči! in daj mi rajše kaj jesti, če še kaj imaš.

Francè. Solí in surovega koruna, ako ga hočeš; družega nimam ničesar v zvežnji. — O dobri moj oče! dobra moja mati! kako rad bi šel k vama nazaj, pa si ne upam.

Lenart. Zakaj pa ne?

Francè. Najini součenci se bodo nama prav debelo v pest smijali in naju imenovali Amerikanca. In oče? Dobro vem, da stoji že leskova šiba za durmi! In vsega tega si le ti kriv!

Lenart. Ni rés. Ti si hotel videti morje.

Francè. Pa mesto morja sem videl le žabjo mlako tam pri cesti. — Obetal si mi veselo življenje, a bodi vesel, če moreš, pri praznem želodci.

Lenart. Glej, tam-le rastejo gobe; pojdiva je nabirat.

Francè. Znale bi biti strupene. Še tega se nama manjka!

Lenart. O joj! kaj bo? kaj bo z nama?

Francè. Gorjé nama!

Lenart. Z Bogom smokve!

Francè. Mandeljni in suho grozdje!

Lenart. Nimava niti kruha niti novcev!

Francè. In noge me pečejo kakor žerjavica.

Lenart. Mene pa le glava bolí, in tudi po ušesih mi nekako čudno brenčf.

Francè. O da bi le bil zopet doma!

Lenart. Gladú morava umreti; oh to je strašno!

Francè. Ali vidiš Lenart, tam-le se bližajo črni oblaki?

Lenart. Huda ura bo! Mene je bilo še vselej strah pred gromom in treskom.

Francè. Joj si ga meni ubogej siroti!

Lenart. Sam Bog se usmili naju.

France. Gorjé nama! gorjé! (Zakrijeta si obraz z rokama in tulita na glas. Na vratih oglarjeve kôče nekaj zaropotá. Dečka skočita po konci in se skrijeta za hrast.)

TRETJI PRIZOR.

Ogljar (stopi iz kôče, rekoč): Kedó neki tuli tukaj pred mojo kôčo? Pa ne, da bi bili volkovi? Le počakajte, jaz vam bodem posvetil. Stari godec Lončar je pustil včeraj gosli pri meni, s temi je bom odgnal. (Glasno:) Resnično, volkovi so! (Gre zopet nazaj v kôčo.)

Lenart (v velikim strahu): Francè! ali si slišal, da volkovi pridejo!

Francè. Slišal sem, slišal. Po naju je; volkovi naju gotovo požró in mene celó z zvežnjem vred.

Lenart. Jaz splezam na drevo.

Francè. Oh lepo te prosim, ostani tukaj, jaz plezati ne znam.

Lenart. Po vseh udih me stresa!

France. Tiho bodi; dozdeva se mi, da volkovi že gredó.

Ogljar (pride z gosli, vstopi se pred duri ter dergne po struni G, da prav debelo brenčí).

Lenart. O joj! že tulijo. Ali slišiš? to je gotovo stari volk.

Ogljar (dergne z lokom pod kobilico).

Francè. O joj! zdaj pa cvilijo še celó merjasci.

Ogljar (dergne pod struninem deržajem, da prav gerdo brenčí).

Lenart. Jojmine! zdaj pride še celó medved.

Francè. O joj! medved. Jaz upijem na pomoč!

Oba (upijeta). Pomagajte! Pomagajte!

Ogljar (se jima približa). Turški boben! kaj pa upijeta? Ali so to volkovi?

Francè. O nè! dečka sva, uboga popotna učenca.

Ogljar. Kaj pa tako razsajata?

Lenart. Mislila sva, da ste vi medved.

Ogljar. Zakaj ne rajše kaka amerikanska zverína! — Pa dobro sta mi došla v gozdu! Kdo sta?

Francè. U — u — u čenca sva.

Ogljar. Učenca? Kaj pa delata tukaj? Kam sta namenjena?

Lenart. V Ameriko.

Ogljar. Kaj? v Ameriko v tej razterganej kapi? Berž mi povejta, kaj hočeta pri meni?

Francè. Ker so nama novci potekli, hotela sva vas prositi, da bi nam dali kaj jésti.

Lenart. Postrežite nama s kako klobaso.

Ogljar. Zakaj pa ne s pečenimi piški? — Poslušajta me páglovca! Kakor se meni dozdeva, iz vajine Amerike ne bode nič. Pojdita rajše v mojo kôčo, da se bomo pomenili. Bliža se tudi huda ura in treha vama je pod streho. Kruha in mleka dobila bosta pri meni, za klobase pa vama še niso zobjé izrastli. Tedaj le noter! (Vsi trije gredó v kôčo. — Zunaj grómi in dežuje.)

ČETERTI PRIZOR.

Učitelj (z dežnikom v roki ustavi se pred kôčo in pravi): Kako pač prijetno potovanje! Še celó po dežji se mora človek ubijati. Skerbni starši so me poslali dečka iskati in ju pripeljati domóv. Zunaj gozda sem stopil iz voza, ker mi je pripovedovala stara ženica, da sta fantiča tukaj-le sîm v gozd šla. Moram ju najti, ko bi bilo ne vem kaj! Ali se nihče ne oglasi? Poterkati hočem na vrata. (Postavi razpeti dežnik zunaj pod okno in poterka na vrata.)

PETI PRIZOR.

Ogljar (stopi iz kôče). Kaj bi radi, čestiti gospod?

Učitelj. Nič drugega nego odgovor na vprašanje.

Ogljar. In to bi bilo?

Učitelj. Dva dečka sta se zgubila. Žalostni starši so me poslali, da ju poiščem in nazaj pripeljem. Na cesti so ju ljudje srečevali in mi rekli, da sta tukaj nekam v gozd šla. (Francè pogleda pri vratih; ko vidi učitelja, berž skoči nazaj.) Enemu je imé Francè, drugemu Lenart, ki se je berž ko ne izmislil pobegniti, in je tudi svojega tovariša saboj vzel. (Lenart pogleda pri vratih in naglo zopet nazaj smukne.) Ali bi ne bili tako dobri in mi povedali, če ste ju kje videli tukaj v gozdu? (Dečka se natihoma zmuzneta iz kôče, zgrabita za dežnik, in se skrijeta pod njega.)

Ogljar. Čestiti gospod! Ni vam treba dalje iskati, dečka sta pri meni v kôči in se ravno pripravljata kisko mleko jesti.

Učitelj. Tukaj pri vas sta? Le čajta hudobneža! Jaz vama hočem mleko do dobrega okisati. (Gre z oglarjem v kôčo in ne vidi dečkov čepeti pod dežnikom.)

Francè. Izdal je naju ogljar!

Lenart. Predno sva mleko pojedla.

Francè. Jaz se skrijem v gozd.

Lenart. Jaz splezam na drevó.

Francè. Že gresta iz kôče. Urno na drevó. (Učitelj in ogljar prideta vên.)

Učitelj. Že zopet sta odnesla petè.

Ogljar. Popihala sta jo!

Učitelj. Pa z mojim dežnikom! Aló, za njima! Stoj! tukaj-le sta!

Francè in Lenart (se bližata dežnik pred sé deržaje).

Učitelj. Vên izpod dežnika! Če ne, prebodem dežnik sè svojo palico. (Dečka padeta z dežnikom na koleni.)

Francè in Lenart. Lepo prosiva, odpustite in usmilita se naju!

Ogljar. Zdaj pa imata Ameriko tukaj-le pred mojo kôčo.

Učitelj. Tedaj sta tukaj malopridneža? Vajini starši pa v takih skerbéh in žalosti! Ali vaju nič vest ne peče?

Francè. O pač! verjemite, da se kësava!

Lenart. Nikoli več ne bodeva šla v Ameriko.

Učitelj. Zaslužila sta kazen in ta vama tudi ne bode izostala. (Dečka skočita po konci.)

Francè in Lenart. Kazen! Tedaj pa vendar greva v Ameriko.

Učitelj. Ne bo dal! Starši vama odpusté. Otročja lehkomišljenost je vaju zapeljala. Kedor hoče po svetu v daljno Ameriko, mora poprej kaj znati; malopridneži ne pridejo daleč. — Ali obžalujeta svoj pregrešek?

Francè in Lenart. Dà, dà!

Učitelj. Podajta mi roko. Vse je odpuščeno in pozabljeno.

France. Hvala vam, stokrat hvala gospod učitelj!

Učitelj. Tam v bližnjem vasí čaka voznik, ki nas popelje domóv. — Mislím, da sta prišla zdaj do spoznanja, kako težavno je po svetu hoditi. Ne pozabita se tudi dobremu ogljarju zahvaliti, ki je vaju tako prijazno pod streho sprejel.

Lenart. Bog vam poverni stotero, ki ste nam želodec potolažili. Če bodem kedaj potreboval oglja, naročil si ga bodem pri vas!

Francè. Jaz tudi; samo to vas prosim, da godernjavsa in škripače, ki je imate tukaj nekje v hiši, poženete kam drugam.

Ogljar. To bodem tudi storil, berž ko pride stari godec Lončar.

Učitelj. Nù! zdaj pa le proti domu; mračí se že in treba nam bode hiteti. (K poslušalcem:)

Kdor je po svetu potoval

Povedati bo mnogo znal;

Le to svetujem, naj si v zgled

Bi hotel ta-le dečka vzeti!

Za potovanje treba je

Denarjev, uma in sercé,

Sicér naletel tudi bo,

Na kisle mleko marsikdo.

(Zagrinjalo pade.)

Prirodopisno-natoroznansko polje.

V.

M e g l a.

To zanimivo prikazen poznate gotovo vsi; vsaj je že vsak izmed vas gotovo videl nekak dim, ki nam zakriva stvari, da jih večkrat komaj vidimo, akoravno so prav blizu nas.

Megla se naredí iz pare ravno tako, kakor rôsa in slana. Nù, da boste to stvar bolje razumeli, povedati vam hočem še nekaj,

Slišali ste že, da voda ne izhlapéva samo pri ognji, ampak tudi brez ognja, pri navadni gorkoti. To prostovoljno spreminanje vode v paro se pa godí mnogo počasneje nego pri ognji.

Take pare pa mi vselej ne vidimo, ker se razide po zraku ter tako redka postane, da je videti ne moremo.

Izpustite košček sladkorja v vodo. Kaj boste zapazili? Sladkor bode v vodi izginil; pa temu vendar ni takó. Sladkor je ravno ondi ostal, kamor ste ga